

# NHÌN LẠI TÌNH HÌNH PHÁT TRIỂN XÃ HỘI Ở TRUNG QUỐC NĂM 2021 VÀ DỰ BÁO

NGUYỄN MAI PHƯƠNG\*

*Tóm tắt:* Năm 2021, Trung Quốc kỷ niệm 100 năm ngày thành lập Đảng Cộng sản, giải quyết vấn đề nghèo đói tuyệt đối trong lịch sử, thông qua Nghị quyết lịch sử lần thứ 3 của Đảng về hoàn thành công cuộc xây dựng xã hội khá giả toàn diện và chuyển sang thời kỳ mới xây dựng quốc gia hiện đại hoá XHCN vào năm 2049, cũng là năm mở đầu cho Quy hoạch phát triển kinh tế xã hội 5 năm lần thứ XIV, mở đầu thời kỳ mới theo đuổi mục tiêu 100 năm lần thứ hai. Theo đó, trong lĩnh vực xã hội, Trung Quốc đã đưa ra nhiều chủ trương, chính sách phát triển xã hội quan trọng nhằm bắt kịp với những thay đổi của tình hình trong nước. Bài viết tập trung phân tích một số điểm nổi bật về chủ trương, chính sách phát triển xã hội năm 2021 cũng như phản ứng và tác động xã hội của các chính sách này.

*Từ khóa:* Xã hội Trung Quốc, Quy hoạch 5.XIV, thịnh vượng chung, chính sách ba con, Covid-19

## 1. Bối cảnh trong nước và quốc tế năm 2021

Năm 2021, sau 2 năm chống chọi với đại dịch Covid-19, nhiều quốc gia đã điều chỉnh từ chính sách “không ca mắc” sang “sống chung an toàn với Covid-19”. Nhiều nước đẩy mạnh tiêm chủng đại trà và áp dụng quy định bắt buộc tiêm vắc-xin nhằm kiểm soát dịch bệnh. Đến nay, hơn 57% dân số thế giới đã được tiêm đủ liều cơ bản, tạo điều kiện thuận lợi cho việc dỡ bỏ dần các hạn chế để mở cửa trở lại và ổn định đời sống xã hội, giúp kinh tế toàn cầu dần phục hồi.

Trong khi nhiều quốc gia trên thế giới vẫn phải chống chọi với Covid-19 thì Trung Quốc đã tranh thủ khôi phục và phát triển kinh tế, đi trước một bước so với Mỹ và các nước châu Âu, đem lại lợi thế cho quốc gia này trong việc xây dựng các khuôn khổ chính sách mới. Ngày 1/7/2021, Trung Quốc tổ chức kỉ niệm 100 năm ngày thành lập Đảng Cộng sản nhằm khẳng định với thế giới vị thế của ĐCS cũng như gieo vào lòng dân chúng nước này niềm tin vào sự lãnh đạo của đảng. Trong năm 2021, Trung Quốc cũng thông qua Nghị quyết lịch sử thứ 3 tại Hội nghị Trung ương 6 khóa XIX bằng việc khẳng định hoàn thành mục tiêu xây dựng toàn diện xã hội khá giả và bước vào chặng đường mới xây dựng quốc gia xã hội chủ nghĩa hiện đại, giàu mạnh, dân chủ, văn minh, hài hòa và tươi đẹp vào năm 2049.

---

\* TS. Viện Nghiên cứu Trung Quốc

Đối diện với nhiều biến động trong nước và quốc tế, cùng với những thách thức không nhỏ trước tình hình đại dịch Covid-19 vẫn diễn biến phức tạp trên phạm vi toàn cầu, Trung Quốc một mặt kiên trì chống dịch, mặt khác nỗ lực phát triển kinh tế, vượt qua nhiều quốc gia để trở thành nền kinh tế lớn duy nhất trên thế giới đạt tăng trưởng 8,1%; đạt tổng khối lượng thương mại đứng đầu thế giới; là đối tác thương mại lớn nhất của 130 nền kinh tế; đóng góp khoảng 30% cho tăng trưởng kinh tế toàn cầu. Đồng thời, nước này công bố thành công trong cuộc chiến chống đói nghèo, đạt thành tích trong việc kiểm soát đại dịch, giữ gìn bầu trời xanh với chất lượng không khí được cải thiện rõ rệt, đời sống người dân được nâng cao ổn định, mức thu nhập của người dân tăng thực tế 8,1%, dưỡng lão, y tế cơ bản, cứu trợ xã hội được cải thiện, giáo dục có bước tiến mới, các khu nhà cũ của hàng chục triệu người được cải tạo<sup>(1)</sup>.

Tuy nhiên, trước những diễn biến khó lường của đại dịch cũng như những biến động của tình hình trong nước, nền kinh tế Trung Quốc cũng đang có dấu hiệu giảm tốc. Mặt khác, chiến dịch “zero-covid” mà Bắc Kinh chủ trương đang đi ngược lại với xu thế sống chung với covid trên toàn cầu và đang bộc lộ nhiều mặt tiêu cực, tác động không nhỏ tới cuộc sống người dân và sự ổn định xã hội.

## **2. Một số điểm đáng chú ý về tình hình phát triển xã hội ở Trung Quốc năm 2021**

Dựa trên những quan sát về tình hình phát triển xã hội ở Trung Quốc năm 2021, chúng tôi nhận thấy nổi lên mấy điểm đáng chú ý sau:

### **2.1. Về phát triển xã hội theo Quy hoạch 5 năm lần thứ XIV**

Tháng 3-2021, Chính phủ Trung Quốc đã công bố “*Cương yếu Quy hoạch phát triển kinh tế- xã hội 5 năm lần thứ XIV và mục tiêu dài hạn đến năm 2035*” (gọi tắt là Quy hoạch 5.XIV) tại kỳ họp Thường hội thường niên, vạch ra con đường phát triển của Trung Quốc trong giai đoạn tiếp theo. Một trong những nguyên tắc quan trọng trong công tác hoạch định Quy hoạch mới này là tầm nhìn phát triển lấy con người làm trung tâm và hướng tới chất lượng phát triển<sup>(2)</sup>. Quy hoạch 5.XIV với 3 mục tiêu chính là “tuần hoàn kép”, phát triển kinh tế chất lượng cao, đảm bảo cuộc sống ấm no, hạnh phúc cho người dân và thịnh vượng chung. Điều này thể hiện ở các chỉ số về dân sinh được cụ thể hóa và chi tiết hơn, một lộ trình về thịnh vượng chung được xây dựng bài bản; vạch riêng một chiến lược quốc gia tích cực ứng phó với vấn đề già hóa dân số; dành nhiều sự quan tâm hơn tới lợi ích của người dân bằng việc đưa ra khá nhiều dữ liệu cụ thể về nâng cao thu nhập, chính sách ưu tiên việc làm, giáo dục chất lượng cao, kiện toàn hệ thống an sinh xã hội đa tầng, xây dựng toàn diện chiến lược “Người Trung Quốc khỏe mạnh”; nối tiếp chiến lược thoát nghèo bằng chiến lược thúc đẩy toàn diện chấn hưng hương thôn; chú trọng tới chất lượng đô thị hóa trong chiến lược đô thị hóa kiểu mới; trình độ quản trị xã hội được đổi mới và tăng cường, đặc biệt chú trọng tới việc xây dựng nền tảng quản trị cấp cơ sở, phòng ngừa và giải quyết các rủi ro lớn.

Ngoài việc đưa ra các nội dung về phát triển kinh tế - xã hội của 5 năm tới, lần đầu tiên, Quy hoạch 5.XIV còn đồng thời đưa ra các mục tiêu dài hạn, đó là đến năm 2035 Trung Quốc cơ bản thực hiện hiện đại hoá XHCN. Trong đó, các mục tiêu liên quan tới dân sinh và phát triển xã hội được thể hiện ở bốn điểm chính: *Một là*, theo đuổi mục tiêu phát triển chung của con người và sự thịnh vượng chung của người dân; *hai là*, kỳ vọng đưa GDP bình quân đầu người đạt mức ngang với các nước phát triển trung bình, mở rộng đáng kể nhóm thu nhập trung bình; *ba là*, phát triển xanh (giảm lượng khí thải carbon, mục tiêu “Trung Quốc xanh 2035”); *bốn là*, thu hẹp bất bình đẳng, mục tiêu tập trung vào các dịch vụ công, giảm chênh lệch trong phát triển giữa nông thôn và thành thị, giữa các vùng miền.

Khái niệm “phát triển mới” được đưa vào bản Quy hoạch như một điểm nhấn về giai đoạn phát triển mới, nêu bật tư duy lấy người dân làm trung tâm và nâng tầm nhận thức đưa cuộc sống hạnh phúc và lợi ích của người dân lên tầm cao mới, đưa văn minh xã hội lên tầm cao mới, đưa văn minh sinh thái đạt tiến bộ mới. Việc Trung Quốc nhấn mạnh những điểm mới này cho thấy nội hàm cuộc sống hạnh phúc của người dân sẽ mở rộng hơn, không chỉ là hạnh phúc về vật chất và tinh thần, mà hứa hẹn người dân được hưởng quyền lợi về môi trường sống tốt đẹp, môi trường xã hội an toàn ổn định, môi trường chính trị dân chủ; nâng cao ý thức của người dân về lợi ích, hạnh phúc và an ninh, thúc đẩy sự phát triển toàn diện của con người và sự tiến bộ toàn diện của xã hội.

Ngay trong năm đầu tiên triển khai Quy hoạch 5.XIV, Trung Quốc đã có bước khởi đầu khá thuận lợi. Tăng trưởng kinh tế đạt mức khó tin khi tổng sản phẩm quốc nội đạt 8,1% so với năm trước và tốc độ tăng trưởng kinh tế thuộc hàng cao nhất trong các nền kinh tế lớn trên thế giới. Tổng sản lượng kinh tế vượt 110 nghìn tỷ NDT, đời sống người dân được bảo đảm, thu nhập của người dân tăng. GDP bình quân đầu người vượt quá 80.000 NDT, tương đương với 12.551 USD theo tỷ giá hối đoái bình quân hàng năm, vượt qua mức GDP bình quân đầu người của thế giới (12.100 USD)<sup>(3)</sup>. Mức thu nhập khả dụng bình quân đầu người của người dân cả nước là 35.128 NDT, thu nhập khả dụng bình quân đầu người của cư dân thành thị và nông thôn tăng lần lượt là 7,1% và 9,7% theo thực tế. Với quá trình phục hồi nông thôn ngày càng sâu rộng, tốc độ tăng thu nhập của cư dân nông thôn nhanh hơn đáng kể so với cư dân thành thị, mức chênh lệch được thu hẹp với tỉ lệ 2,5, giảm 0,06 so với năm trước. Với việc thực hiện các chiến lược lớn của vùng và các chiến lược phát triển phối hợp, tốc độ tăng thu nhập của cư dân khu vực miền Trung đạt 9,2% và miền Tây là 9,4%, nhanh hơn so với mức tăng thu nhập của cư dân cả nước. Thu nhập hộ gia đình của nhóm thu nhập trung bình và thấp tăng nhanh hơn so với nhóm dân số chung. Theo cách tính ngũ đẳng phân (chia 5 nhóm), thu nhập khả dụng bình quân đầu người của 40% nhóm thu nhập thấp nhất tăng danh nghĩa 9,8%, của 20% nhóm thu nhập trung bình tăng 10,7%, lần lượt tăng nhanh hơn mức tăng thu nhập chung trên toàn quốc là 0,7 và 1,6 điểm phần trăm<sup>(4)</sup>.

Như vậy, năm 2021, tổng quy mô kinh tế và mức thu nhập bình quân đầu người của Trung Quốc không ngừng tăng lên, đồng nghĩa năng suất xã hội và mức sống của người dân được nâng cao, tạo nền tảng, điều kiện tốt hơn và động lực lớn hơn cho phát triển. Tuy nhiên, có thể thấy, Trung Quốc vẫn nằm trong nhóm các nước có thu nhập trên trung bình, GDP bình quân đầu người mới chạm tới ngưỡng thấp của các nước có thu nhập cao, vẫn còn khoảng cách lớn so với các nước phát triển, vấn đề phát triển chưa cân đối và chưa đủ vẫn tồn tại.

## **2.2. Nhận thức mới về “thịnh vượng chung”**

Hơn bốn thập kỷ trước, nhà lãnh đạo Trung Quốc Đặng Tiểu Bình từng tuyên bố nước này sẽ “để một số người làm giàu trước” trong nỗ lực thúc đẩy tăng trưởng nền kinh tế. Chủ trương đó đã góp phần biến Trung Quốc trở thành nền kinh tế lớn thứ hai thế giới, tạo ra một số lượng lớn người giàu sở hữu khối tài sản khổng lồ. Tuy nhiên, điều đó cũng khiến khoảng cách giàu nghèo ngày càng lớn trong xã hội Trung Quốc. 20% người giàu nhất nước này kiếm được nhiều gấp 10 lần 20% người nghèo nhất, một khoảng cách rộng hơn ở Mỹ và nhiều nước châu Âu<sup>(5)</sup>. Đến nay, dù số người sống trong cảnh nghèo cùng cực đã giảm mạnh, nhưng hiện nước này vẫn còn vài trăm triệu người sống dưới mức thu nhập trung bình.

Ngày 17/8/2021, tại cuộc họp lần thứ X của Ủy ban Tài chính và kinh tế Trung ương, Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình tuyên bố đây là thời điểm thích hợp để nước này thúc đẩy mục tiêu “thịnh vượng chung” nhằm giúp mọi người dân đều được chia sẻ cơ hội giàu có, giải quyết khoảng cách giàu nghèo vốn tiềm ẩn nguy cơ gây bất ổn xã hội. Theo Nhân dân Nhật báo, mục tiêu thịnh vượng chung là xây dựng một Trung Quốc trong giai đoạn mới bình đẳng hơn bằng cách “tăng tỷ lệ nhóm có thu nhập trung bình, tăng thu nhập của nhóm thu nhập thấp, điều chỉnh hợp lý thu nhập cao và ngăn chặn các nguồn thu bất hợp pháp”<sup>(6)</sup>.

Khái niệm này không phải là mới, trong lịch sử, Trung Quốc đã từng theo đuổi sự thịnh vượng chung như ý tưởng về “Sự hài hòa vĩ đại” (tư tưởng Đại đồng - ý tưởng về một xã hội không tưởng từ thời cổ đại). Năm 1953, Chủ tịch Trung Quốc Mao Trạch Đông thông qua nghị quyết phát triển các hợp tác xã sản xuất nông nghiệp với mục đích đạt được “thịnh vượng chung” ở nông thôn, nhưng đã không thành công. Sau Hội nghị Trung ương 3 khóa XI ĐCS Trung Quốc (12/1978), ông Đặng Tiểu Bình đã chủ trương một số khu vực đủ điều kiện và một số người nên làm giàu trước, để thúc đẩy và giúp đỡ những khu vực và người dân lạc hậu, cuối cùng đạt được sự thịnh vượng chung. Tư tưởng đổi mới của ông đã làm thay đổi diện mạo Trung Quốc, nhưng mặt trái của sự phát triển nghiêng lệch này đã tạo ra sự phân cực, phân vùng, bất bình đẳng, phân hoá giàu nghèo,... như đã nói ở trên.

Thế hệ lãnh đạo mới của Trung Quốc với Tập Cận Bình làm hạt nhân nhận thức về sự thịnh vượng chung không chỉ là vấn đề kinh tế, mà còn là vấn đề chính trị liên quan đến nền tảng cầm quyền của ĐCS Trung Quốc. Trung Quốc muốn khẳng định “thịnh vượng chung” không phải là phát triển cào bằng, “lấy của người giàu chia cho người nghèo”, mà là việc “từng bước hiện thực hóa về thịnh vượng hài hòa cho tất cả mọi người”, chủ yếu thông qua các hoạt động từ thiện, khuyến khích giới thu nhập cao “đóng góp nhiều hơn cho xã hội” nhằm thu hẹp khoảng cách giàu nghèo vốn có thể cản trở sự phát triển của đất nước và làm suy yếu niềm tin của người dân vào giới lãnh đạo. Như vậy, ông Tập đã gửi đi thông điệp rõ ràng đến giới siêu giàu Trung Quốc rằng, đã đến lúc họ cần phải chia sẻ của cải, sự giàu có với các tầng lớp khác. Tập Cận Bình có nhận thức mới hơn và khác hơn về “cùng giàu có” so với tư tưởng “để một bộ phận người giàu lên trước” của Đặng Tiểu Bình. Nếu Đặng coi “người giàu trước kéo người giàu sau cùng giàu” là biện pháp tối ưu thúc đẩy thịnh vượng chung, thì Tập lại cho rằng cần phải tái phân bổ của cải của người giàu cho người nghèo để “thoát nghèo chuẩn xác”.

Nhiều giải pháp được đặt ra cho mục tiêu “thịnh vượng chung”, đáng chú ý là việc đề xuất xây dựng một cơ chế cơ bản của chế độ phân phối, với tư duy “hình thành cấu trúc phân phối hình quả ô liu” nhằm thúc đẩy công bằng xã hội và sự phát triển toàn diện của mọi người. Tư duy này đã hình thành khá lâu nhưng chưa hiệu quả khi tầng lớp trung lưu ở Trung Quốc còn chiếm tỉ lệ thấp (400 triệu/1,4 tỷ dân), chênh lệch giàu nghèo lớn (hệ số GINI dao động 0,46- 0,47)<sup>(7)</sup>. Một số địa phương ở Trung Quốc đang từng bước hưởng ứng và áp dụng tư tưởng “cùng giàu có”, điển hình là tỉnh Chiết Giang, phía Đông Trung Quốc, là nơi có nhiều công ty tư nhân thành công nhất của nước này, được chọn làm khu vực thí điểm cho mục tiêu thịnh vượng chung.

Tư tưởng “thịnh vượng chung” đã thu hút sự chú ý của rất nhiều giới trong và ngoài Trung Quốc. Vấn đề “phân phối lần ba” nhận nhiều ý kiến trái chiều của giới quan sát phương Tây, coi đây là cách “làm từ thiện bắt buộc” theo chính sách mà ĐCS Trung Quốc sử dụng nhằm giảm khoảng cách giàu nghèo, khi nhiều giải pháp trước đây chưa thực sự hiệu quả. Thực tế là ngay sau tuyên bố của ông Tập, các doanh nhân Trung Quốc đã chạy đua trong việc móc hầu bao hỗ trợ tài chính vào các lĩnh vực giáo dục, y tế, xóa đói giảm nghèo, chủ yếu nhằm giảm bớt sự giám sát ngặt nghèo của chính quyền. Điển hình như gã khổng lồ công nghệ Tencent tuyên bố đầu tư 50 tỷ NDT để thiết lập một “kế hoạch đặc biệt cho sự thịnh vượng chung”, Pinduoduo cam kết sẽ đầu tư khoảng 10 tỷ NDT vào phát triển nông nghiệp, Alibaba cũng cam kết đầu tư 100 tỷ NDT đến năm 2025 vào quỹ từ thiện<sup>(8)</sup>. Theo quan sát của các chuyên gia, các lĩnh vực công nghệ là mục tiêu lớn nhất mà chính quyền Tập Cận Bình hướng tới bởi doanh thu của họ luôn thuộc tốp đầu.

Làn sóng ủng hộ quyền góp này có thể thúc đẩy tinh thần từ thiện, nhưng cũng làm dấy lên nghi ngại về tính hiệu quả trong việc giải quyết bất bình đẳng giàu nghèo. Nhiều chuyên

gia cho rằng, các nguồn tiền từ thiện, ngay cả ở Mỹ, cũng chỉ bằng một phần nhỏ GDP và không thể giải quyết các yếu tố quan trọng về cấu trúc trong thu nhập và phân phối tài sản,... điều quan trọng là cần có những hoạch định chính sách đúng đắn<sup>(9)</sup>. Cách làm kiểu “ép buộc từ thiện” đối với các doanh nhân dường như không phải là cách đúng đắn, có thể vô tình dẫn đến một kiểu “hậu quả” khác là khiến dân số Trung Quốc nghèo như nhau<sup>(10)</sup>.

Quan chức Trung Quốc tuyên bố rằng họ không muốn một nhà nước phúc lợi kiểu châu Âu cũng như chủ nghĩa quân bình thời Mao Trạch Đông, mà muốn tạo ra một xã hội “hình quả ô liu”. Nhưng cách làm của chính quyền khiến người dân không cảm thấy thoải đáng, tầng lớp trung lưu ở Trung Quốc đang phải chịu quá nhiều áp lực.

### ***2.3. Trung Quốc tiếp tục nới lỏng chính sách sinh con***

Những năm gần đây, dân số Trung Quốc đang già đi nhanh hơn dự kiến, tỷ lệ sinh của quốc gia đông dân nhất thế giới đã giảm mạnh do tỉ lệ trẻ sơ sinh và phụ nữ trong độ tuổi sinh sản giảm. Trung Quốc có hơn 264 triệu người từ 60 tuổi trở lên vào năm 2020 (gấp 4 lần tổng dân số của Pháp), chiếm 18,7% tổng dân số, tăng 5,44 điểm phần trăm so với cuộc điều tra dân số năm 2010. Dân số trong độ tuổi lao động từ 15- 59 hiện chỉ còn chiếm 63,35% tổng dân số, giảm 6,79 điểm phần trăm trong 10 năm trở lại đây<sup>(11)</sup>. Tháng 3 năm 2021, Đại hội Đại biểu nhân dân toàn quốc Trung Quốc đã phải bỏ phiếu nâng dần tuổi nghỉ hưu trong 5 năm tới.

Việc quyết liệt thực thi “chính sách một con” từ năm 1979 đã khiến Trung Quốc phải đối mặt với cuộc khủng hoảng về nhân khẩu. Nước này đang ở tình thế “già trước khi giàu”, áp lực đối với sự tăng trưởng lớn, nguy cơ khó thoát bẫy thu nhập trung bình. Sau hơn 30 năm thực hiện “chính sách một con”, năm 2016, Trung Quốc đã nới lỏng các quy định sinh con bằng “chính sách hai con”. Nhưng điều này cũng không làm tỷ lệ sinh tăng mạnh trở lại vì nhiều yếu tố như số cuộc hôn nhân giảm, chi phí nhà ở và giáo dục tăng cao, phụ nữ tập trung hơn vào sự nghiệp nên sinh con muộn.

Để chủ động ứng phó với tình trạng già hóa dân số, Bộ Chính trị Ban chấp hành Trung ương ĐCS Trung Quốc đã họp vào ngày 31/5/2021, nhấn mạnh tiếp tục tối ưu hóa chính sách sinh con, thực hiện “chính sách ba con”<sup>(12)</sup>, cho phép mỗi cặp vợ chồng có thể sinh ba con và có các biện pháp hỗ trợ nhằm cải thiện cơ cấu dân số, thực hiện chiến lược quốc gia tích cực chủ động ứng phó với già hóa dân số và duy trì lợi thế về nguồn nhân lực dồi dào của nước này. Chính sách ba con được kỳ vọng sẽ thúc đẩy vai trò của dân số ở nước này đối với phát triển kinh tế, xã hội.

Tuy nhiên, tình hình dân số Trung Quốc năm 2021 chưa thể được cải thiện. Như dữ liệu của Cục Thống kê quốc gia về cuộc Tổng điều tra quốc gia lần thứ bảy cho thấy, năm 2021 số trẻ sơ sinh giảm, còn 10,62 triệu người so với 12 triệu người năm 2020, là năm thứ năm liên tiếp sụt giảm, cũng là mức thấp nhất kể từ khi nước Trung Hoa được thành lập vào

năm 1949. Tỷ lệ sinh là 1,3 trẻ em trên một phụ nữ, thấp hơn nhiều so với mức 2,1 cần thiết để duy trì tăng trưởng dân số. Dân số trong độ tuổi lao động cũng giảm, trong đó dân số trong độ tuổi 16-59 là 882 triệu người, chiếm 62,5% dân số cả nước; dân số từ 60 tuổi trở lên tăng là 267 triệu người, chiếm 18,9% dân số cả nước và từ 65 tuổi trở lên là 200 triệu người, chiếm 14,2%<sup>(13)</sup>. Nhiều chuyên gia cho rằng, việc cho phép các cặp vợ chồng sinh ba con sẽ không làm tăng tỷ lệ sinh, thậm chí có tăng cũng không nhiều.

Xu thế giảm sâu tỉ lệ sinh ở Trung Quốc là kết quả khách quan của quá trình phát triển kinh tế, đặc biệt là công nghiệp hoá và đô thị hoá đến một giai đoạn nhất định. Năm 2021, tỉ lệ sinh và tỉ lệ trẻ sơ sinh đều giảm so với năm trước, bởi số phụ nữ trong độ tuổi sinh đẻ từ 15-49 tuổi giảm khoảng 5 triệu người so với năm trước, trong đó phụ nữ trong độ tuổi sinh đẻ từ 21-35 tuổi giảm khoảng 3 triệu người<sup>(14)</sup>. Mức sinh giảm do quan niệm thay đổi, độ tuổi kết hôn và sinh đẻ cũng muộn hơn, bên cạnh đó là các yếu tố như chi phí sinh đẻ và nuôi dạy con cái tăng, mức độ sẵn sàng sinh con của thanh niên giảm. Ngoài ra, đại dịch Covid-19 cũng ít nhiều làm trì hoãn việc kết hôn và sinh con của nhiều thanh niên, là xu thế chung ở nhiều quốc gia.

Theo khẳng định phía quan phương, tác động của chính sách ba con sẽ dần rõ nét, trong thời gian tới, tổng dân số của Trung Quốc vẫn sẽ duy trì trên 1,4 tỷ người. Dù sao, chính sách sinh hai con cũng phần nào thúc đẩy duy trì dân số tăng ổn định. Ngoài ra, do điều kiện y tế của Trung Quốc đã được cải thiện đáng kể, đời sống của người dân được nâng cao, tuổi thọ kéo dài, số người chết luôn ít hơn số người sinh, giúp tổng dân số cơ bản duy trì ổn định. Tuy nhiên, cũng theo Trung tâm Nghiên cứu dân số và phát triển Trung Quốc thuộc Ủy ban Y tế quốc gia, tình hình này sẽ khó duy trì lâu dài, tăng trưởng âm sẽ xuất hiện sau năm 2027<sup>(15)</sup>. Việc Trung Quốc nới lỏng chính sách sinh con dù chưa thật sự hiệu quả nhưng lại là biện pháp kiểm soát chặt chẽ dân số, mà đó chính là cơ sở mà bất kỳ quốc gia nào cũng muốn theo đuổi nên nước này sẽ không từ bỏ<sup>(16)</sup>.

#### ***2.4. Chính sách chống Covid-19 chặt chẽ và những tác động***

Thực tế cho thấy, Trung Quốc đã tạo dấu mốc quan trọng trong cuộc chiến chống đại dịch khi trở thành quốc gia đầu tiên trên thế giới tiêm phòng được hơn 1 tỷ liều vắc-xin ngừa Covid-19 theo số liệu của Ủy ban Y tế quốc gia Trung Quốc công bố ngày 19/6, chiếm gần 40% trong tổng số 2,5 tỷ mũi vắc-xin Covid-19 đã sử dụng trên toàn cầu, gần đạt mục tiêu đề ra vào đầu năm<sup>(17)</sup>. Tính đến cuối năm 2021, Trung Quốc đã thực hiện tiêm chủng cho khoảng 85% dân số và hình thành miễn dịch cộng đồng. Việc phủ rộng diện tiêm chủng và ưu thế tự sản xuất được vắc-xin, dù chất lượng vắc-xin chưa thật sự hiệu quả, cho thấy nỗ lực của chính quyền nước này trong việc kịp thời ứng phó với đại dịch, củng cố thêm mạng lưới y tế cộng đồng trong bối cảnh cả thế giới đang điêu đứng vì dịch bệnh.

Tuy nhiên, bên cạnh việc chống dịch theo hướng tích cực, Trung Quốc lại đang cho thấy tư duy chặt chẽ khi theo đuổi cách tiếp cận “zero-covid” (không sống chung với Covid-19). Bắc Kinh sẵn sàng hạn chế người dân đi lại bằng cách áp đặt lệnh phong tỏa chặt chẽ và các quy định nghiêm ngặt trong bối cảnh các biến thể Delta và Omicron của virus SARS-CoV-2 lây lan mạnh. Như các quy định cứng rắn ở thành phố Tây An, miền Tây Trung Quốc hồi đầu năm nay đã gây khó khăn cho hoạt động chăm sóc y tế. 13 triệu dân Tây An bị phong tỏa, thành phố đóng cửa các doanh nghiệp và tiến hành xét nghiệm toàn bộ người dân, cứ hai lần một tuần, mỗi hộ gia đình được cử một người mua nhu yếu phẩm, nếu muốn ra khỏi thành phố cần phải xin giấy phép đặc biệt. Đây được coi là lệnh phong tỏa lớn nhất và nghiêm ngặt nhất mà Trung Quốc từng áp dụng trong quá trình thực hiện chiến lược “zero-covid”. Hay đợt bùng phát dịch do biến thể Omicron ở miền Nam Trung Quốc đầu năm 2022 khiến các quan chức thành phố Bách Sắc, tỉnh Quảng Tây phải ra lệnh chuyển tín hiệu đèn giao thông sang màu đỏ ở một số quận để hạn chế người dân đi lại. Việc phong tỏa đã tạo ra tình trạng hỗn loạn ở nhiều nơi do người dân bị thiếu thực phẩm cùng các loại nhu yếu phẩm khác, đồng thời khả năng tiếp cận dịch vụ y tế cũng bị hạn chế, trong khi năng lực của chính quyền địa phương lại có hạn. Ngoài phong tỏa, nước này còn đóng cửa biên giới khiến rất ít người được đến hoặc rời khỏi Trung Quốc, những người nhập cảnh phải thực hiện cách ly nghiêm ngặt trong vòng 3 tuần.

Chính vì áp lực của chiến dịch “zero-covid” mà ở nhiều nơi, quan chức địa phương còn bị kỉ luật do sơ sẩy đề xuất hiện ca nhiễm mới trong cộng đồng. Đó là trường hợp của một số lãnh đạo ở Nội Mông và thành phố Trịnh Châu, hay việc xử phạt 26 quan chức vì không kiểm soát tốt dịch bệnh ở Tây An, để số ca nhiễm tăng lên 250 ca trong vài tuần<sup>(18)</sup>. Thực tế này cũng cho thấy những thách thức ngày càng tăng đối với chiến lược “zero-covid” của Trung Quốc, vốn chủ yếu dựa vào xét nghiệm hàng loạt, cách ly diện rộng và phong tỏa cục bộ nhằm ngăn virus lan rộng.

Dù vậy, Trung Quốc dường như vẫn kiên định với mục tiêu này với hàng loạt tuyên bố và biện pháp cứng rắn đối với bất kỳ nơi nào bùng phát ổ dịch mới, bởi Trung Quốc nhận định tình hình dịch trên thế giới vẫn còn nghiêm trọng và việc đi lại qua biên giới sẽ gây mất an toàn về an ninh, nhất là năm 2022 sẽ diễn ra hàng loạt sự kiện trọng đại như Thế vận hội mùa đông ở Bắc Kinh vào đầu năm hay Đại hội XX ĐCS Trung Quốc vào cuối năm.

Hai năm qua, nhờ các biện pháp kiểm soát nghiêm ngặt, Trung Quốc đã thoát khỏi nhiều đợt tấn công của đại dịch. Trong tháng đầu năm 2022, Trung Quốc ghi nhận 3.400 ca mắc và không có ca tử vong. Trong cùng thời điểm đó, Mỹ đã ghi nhận tới trên 5,7 triệu người mắc với khoảng 36.000 người tử vong<sup>(19)</sup>. Ngoài ra, khi các nền kinh tế khác đang điêu đứng vì đại dịch thì kinh tế Trung Quốc vẫn đứng vững. Nhưng khi các ổ dịch thịnh hành



bùng lên ở các tỉnh thành, sự bất mãn của người dân với giới chức đặt ra câu hỏi Chính quyền Trung Quốc sẽ duy trì chiến lược “zero-covid” đến khi nào, khi cuộc sống của hàng triệu người tiếp tục bị ảnh hưởng trong những đợt phong tỏa, trong khi thế giới đang dần mở cửa và chấp nhận sống chung với covid.

### **3. Phương hướng phát triển xã hội năm 2022 và dự báo**

Năm 2022 được coi là năm quan trọng đối với Đảng và đất nước Trung Quốc với việc Đại hội XX ĐCS Trung Quốc sẽ diễn ra vào cuối năm. Trung Quốc nhấn mạnh sẽ đẩy nhanh xây dựng mô hình phát triển mới, cải cách mở cửa sâu rộng toàn diện, áp dụng quan điểm phát triển mới, thúc đẩy phát triển chất lượng cao, phối hợp phòng chống dịch bệnh với phát triển kinh tế xã hội, cải thiện dân sinh tiếp tục là trọng điểm của nhiệm vụ ổn định cục diện xã hội. Theo đó, để giải quyết các vấn đề xã hội đang được công chúng quan tâm, góp phần ổn định môi trường xã hội, hướng tới các mục tiêu chung mà nước này đề ra, Báo cáo công tác Chính phủ Trung Quốc năm 2022 đặt ra những vấn đề đáng chú ý sau<sup>(20)</sup>:

- Vấn đề bảo đảm an ninh lương thực và năng lượng được đưa ngay vào phần đầu của nhiệm vụ năm 2022, được coi là một trong những yếu tố quan trọng để bảo đảm tính ổn định của nền kinh tế vĩ mô. Theo đó, nguồn cung ứng lương thực như các sản phẩm nông nghiệp trọng yếu, nguồn điện cho người dân và doanh nghiệp phải được bảo đảm. Báo cáo đặc biệt nhấn mạnh việc thực hiện chiến lược tiết kiệm toàn diện, chú trọng tới năng lực tự bảo đảm sản xuất năng lượng trong nước đúng theo chủ trương “vòng tuần hoàn kép”.

- Chất lượng đô thị hóa kiểu mới ngày càng được chú trọng với việc kiện toàn chế độ dịch vụ công cơ bản cung cấp cho cư dân thường trú. Điều này chắc chắn sẽ được người dân mong đợi, đặc biệt là đối tượng lao động ngoại tỉnh, bởi chế độ hộ khẩu là rào cản khiến họ chưa được hưởng phúc lợi xã hội bình đẳng như người dân thành phố.

- Tiếp tục tăng cường công tác chống dịch Covid-19. Trong nhiệm vụ mục tiêu của năm 2022, Trung Quốc vẫn tiếp tục phối hợp giữa thúc đẩy phát triển kinh tế và phòng chống dịch Covid-19, coi đây là nhiệm vụ mục tiêu hàng đầu của phát triển. Trong đó, nước này chú trọng tới bộ giải pháp: Vừa phòng ngừa mối nguy từ bên ngoài vừa cảnh giác với mối nguy bên trong; cải tiến liên tục các biện pháp phòng chống; chống dịch tại các cửa ngõ thành phố; nghiên cứu và phòng ngừa biến thể mới của dịch covid; tiếp tục đẩy nhanh tiêm chủng; xử lý khoa học và chuẩn xác ổ dịch, bảo đảm cuộc sống bình thường.

- Kiên trì chính sách việc làm tích cực và ổn định việc làm. Trong bối cảnh đại dịch còn diễn biến phức tạp, Trung Quốc sẽ đầu tư quỹ bảo hiểm thất nghiệp 100 tỷ NDT nhằm khuyến khích ổn định việc làm, đào tạo nhân tài cấp bách cho yêu cầu phát triển chất

lượng cao trong ngành chế tạo; chú trọng tạo việc làm cho khoảng hơn 10 triệu sinh viên tốt nghiệp và nhóm lao động dễ tổn thương là nông dân, người khuyết tật, lao động tự do, bộ đội xuất ngũ.

- Bảo vệ môi trường sinh thái, giữ môi trường xanh, ít carbon. Để duy trì thành tích giữ gìn bầu trời xanh, nguồn nước xanh, năm 2022 Trung Quốc tiếp tục làm nghiêm công tác xử lý ô nhiễm môi trường và khôi phục môi trường sinh thái, xử lý mối quan hệ giữa phát triển và giảm phát thải, hài hòa con người và thiên nhiên. Đáng chú ý là sau thành công của trận chiến công kiên thoát nghèo, nước này tiếp tục xây dựng trận chiến công kiên phòng chống ô nhiễm.

- Mở rộng thành quả thoát nghèo. Vì mới tuyên bố bước qua ranh giới thoát nghèo tuyệt đối, nên mọi thành quả của công cuộc xóa nghèo vẫn được Trung Quốc hết sức coi trọng và tiếp tục triển khai để duy trì thoát nghèo bền vững. Do đó, nước này rất chú ý tới việc chống tái nghèo, không để xảy ra tái nghèo có quy mô, phát triển ngành nghề đặc sắc của vùng khó khăn, tăng thu nhập cho người nghèo, cùng sự hỗ trợ của chính quyền để tăng năng lực tự thoát nghèo của cá nhân và khu vực.

- Bảo đảm dân sinh, chú trọng quản trị xã hội. Ngoài nhiệm vụ thúc đẩy công bằng và chất lượng trong giáo dục, nâng cao năng lực dịch vụ y tế khám chữa bệnh, nhà ở, văn hóa tinh thần, còn có hai nội dung đáng chú ý. *Một là*, tăng cường và bảo đảm dịch vụ xã hội, thay vì tăng cường bảo đảm dân sinh cơ bản trong Báo cáo công tác Chính phủ năm 2021. Điều này cho thấy hàm nghĩa dân sinh đã được mở rộng hơn và mang tính bao trùm. Trong đó, Báo cáo bổ sung việc hoàn thiện các biện pháp đồng bộ của chính sách sinh ba con, đưa chi phí nuôi dưỡng trẻ dưới 3 tuổi vào danh mục giảm trừ thêm trong thuế thu nhập cá nhân nhằm giảm gánh nặng nuôi dạy con cái của gia đình, giúp làm tăng động lực sinh con của nhiều cặp vợ chồng. *Hai là*, thúc đẩy quản trị xã hội theo hướng cùng xây cùng quản cùng hưởng, thay vì nhiệm vụ tăng cường và đổi mới quản trị xã hội từng nêu ra năm trước. Mặc dù nội dung cụ thể không có gì mới nhưng đã cho thấy vai trò của người dân ngày càng được đề cao trong việc quản trị và duy trì ổn định xã hội.

Trong mắt nhiều người Trung Quốc, mục tiêu “thịnh vượng chung” sẽ mang lại tương lai tốt đẹp cho nước này trong thập kỷ tới. Mấu chốt là Trung Quốc đã hoàn thành mục tiêu xây dựng toàn diện xã hội khá giả, công bố chính thức hoàn thành công cuộc thoát nghèo, những thành công trong phòng chống dịch Covid-19 cũng như những tín hiệu tích cực của đà phục hồi kinh tế trong năm 2021. Chiến dịch thịnh vượng chung của ông Tập được cho là sẽ chặn đứng tham vọng chính trị của không ít những gã khổng lồ công nghệ Trung Quốc, mặt khác hứa hẹn đem lại sự giàu có chung cho toàn dân, bằng biện pháp hạ nhiệt giá nhà, khuyến khích hoạt động từ thiện và theo đuổi năng lượng sạch. Thịnh vượng chung cũng

là biện pháp giúp cân bằng hơn mối quan hệ giữa thành thị và nông thôn khi nước này đang đặt ra nhiều biện pháp nhằm hồi sinh vùng nông thôn từ cuối năm ngoái, được coi là ưu tiên hàng đầu để duy trì bền vững đà tăng trưởng hiện tại.

Tuy nhiên, chiến lược “thịnh vượng chung” của Trung Quốc đang gặp khó khăn do kinh tế có dấu hiệu giảm tốc, việc làm và thu nhập của người dân bị hạn chế, dù nước này đang kiểm soát tốt tình hình dịch bệnh. Tình trạng bất bình đẳng vẫn rất lớn, lại thêm tác động của yếu tố dịch bệnh không chỉ làm gia tăng tâm lý bức xúc của công chúng mà còn cản trở tăng trưởng kinh tế. Trung Quốc chưa thể sớm đạt được thịnh vượng chung khi hệ số GINI luôn vượt ngưỡng cho phép 0,4 - lần ranh đỏ về bất bình đẳng. Tình trạng phân hóa giàu nghèo còn khiến người ta hoài nghi về thắng lợi của chiến lược thoát nghèo tuyệt đối mà nước này tung hô vào năm ngoái.

Trong tương lai, để thuận lợi cho mục tiêu thịnh vượng chung, nhiều học giả cho rằng, Chính phủ Trung Quốc cần cải thiện các dịch vụ công và hệ thống an sinh xã hội nhằm cung cấp cho tất cả người dân một nền tảng đảm bảo ổn định cuộc sống cơ bản. Đặc biệt là cải thiện triệt để hệ thống hộ khẩu với nhiều hệ lụy dai dẳng, là một trong những yếu tố nói rộng bất bình đẳng xã hội ở Trung Quốc hiện nay<sup>(21)</sup>. Hiện Trung Quốc đang có kế hoạch nói lỏng giới hạn cư trú ở hầu hết các khu vực thành thị và khởi động hệ thống mới thay thế.

Trong thời gian tới, Trung Quốc với tham vọng trở thành cường quốc số một thế giới sẽ không thể ở trạng thái đóng cửa và tự cô lập. Nếu Trung Quốc kiên định với chiến dịch này, đóng cửa với thế giới, điều này cũng có thể làm giảm mọi nỗ lực của nhà lãnh đạo Tập Cận Bình nhằm tăng sức ảnh hưởng của nước này trên toàn thế giới. Nhiều ý kiến cho rằng nước này có thể sẽ phải chấm dứt chính sách “zero-covid” trong tương lai gần để sống chung với dịch, khi đã thực hiện miễn dịch cộng đồng. Song, lại có ý kiến cho rằng Trung Quốc sẽ bằng mọi giá triệt tiêu virus này trong năm nay<sup>(22)</sup>, trước hai sự kiện quan trọng là Thế vận hội mùa Đông và Đại hội Đảng lần thứ XX. Bởi lẽ, chính sách “zero-covid” chủ yếu được thúc đẩy bởi mối lo ngại về ổn định xã hội. Nước này lo ngại cuộc khủng hoảng sức khỏe do dịch bệnh có khả năng tiến triển thành cuộc khủng hoảng xã hội, nên sẵn sàng bảo vệ chiến lược phòng dịch bằng mọi giá. Tuy nhiên, chi phí lớn và cách làm khá cực đoan của chính quyền dễ dẫn tới hiệu ứng ngược, khủng hoảng xã hội sẽ thêm trầm trọng.

Cuối cùng, già hoá dân số cũng là một thách thức không nhỏ hiện nay. Tỷ lệ sinh giảm sẽ cản trở nỗ lực của Bắc Kinh trong việc phục hồi thị trường nội địa, vốn bị ảnh hưởng tiêu cực do dịch Covid-19 trong 2 năm qua. Thách thức về nhân khẩu học tuy đã được dự liệu nhưng tốc độ già hóa dân số lại đang diễn ra quá nhanh mặc cho các chính sách nói lỏng sinh tiếp tục được ban hành. Điều đó cho thấy tổng dân số của Trung Quốc có thể đã

đạt đến đỉnh vào năm 2021, tác động lớn đến mục tiêu về sản xuất lẫn tỷ lệ việc làm, gánh nặng về y tế và phúc lợi xã hội, cũng như lực lượng lao động sụt giảm đang hiện hữu.

### Kết luận

Năm 2021 được xem là một năm cơ hội và thách thức đan xen đối với Trung Quốc. Trung Quốc đạt được một số thành tựu nhất định, từ tăng trưởng kinh tế đứng đầu thế giới, thành tích chống dịch, tạo dấu ấn bởi một loạt chính sách xã hội hiệu quả. Đó là Quy hoạch phát triển kinh tế - xã hội 5 năm lần thứ XIV và tầm nhìn 2035 lần đầu tiên được đề cập, là mục tiêu “thịnh vượng chung”, là chính sách ba con cỏi mở. Tuy nhiên, những chính sách, biện pháp mà chính quyền nước này đưa ra cũng vấp phải không ít tranh cãi, dư luận trái chiều, thậm chí là hoài nghi, phản đối bởi tính khả thi cũng như thực chất của tư tưởng vị dân mà Tập Cận Bình luôn nhấn mạnh. Bởi trong cuộc chiến “zero-covid” mà nước này đang bằng mọi giá duy trì, chính quyền nước này đang đặt lợi ích quốc gia lên trên hết, đặt chính tích của người đứng đầu quốc gia cao nhất khi Đại hội XX ĐCS Trung Quốc đang đến gần. Trong khi đó, quyền lợi của người dân bị xem nhẹ, áp lực đè nặng lên vai chính quyền địa phương khi dịch bùng phát. Chính sách ba con được xem như một sự an ủi, bù đắp thiệt hại của người dân do những sai lầm trong quá khứ của lãnh đạo nước này khi duy ý chí thực thi chính sách một con cũng như những biện pháp trừng phạt hà khắc trong thời gian đó, đồng thời là giải pháp cho nguồn lao động đang cạn kiệt. Chiến lược “thịnh vượng chung” có thể coi là nước cờ chiến thuật, một mũi tên trúng nhiều đích nhằm xoa dịu những căng thẳng trong xã hội Trung Quốc về tình trạng bất bình đẳng không thể giải quyết, nhằm vào giới thượng lưu để dập tắt tham vọng chính trị, củng cố vị thế quyền lực cao nhất của ông Tập Cận Bình, đồng thời thách thức vị trí của Mỹ và phương Tây, muốn chứng tỏ một mô hình Trung Quốc ưu việt.

### TÀI LIỆU TRÍCH DẪN

(1) 中国政府网, 2022, 最全! 一图读懂 2022 年《政府工作报告》, [http://www.gov.cn/xinwen/2022-03/05/content\\_5677186.htm](http://www.gov.cn/xinwen/2022-03/05/content_5677186.htm), truy cập ngày 5/3/2022.

(2) 新华社, 2021, 中华人民共和国国民经济和社会发展第十四个五年规划和 2035 年远景目标纲要, [http://www.gov.cn/xinwen/2021-03/13/content\\_5592681.htm](http://www.gov.cn/xinwen/2021-03/13/content_5592681.htm), truy cập ngày 10/4/2021

(3) 中国政府网, 2022, tldd.

(4) 国家统计局, 2022, 国家统计局局长就 2021 年国民经济运行情况答记者问. [http://www.stats.gov.cn/tjsj/sjjd/202201/t20220117\\_1826479.html](http://www.stats.gov.cn/tjsj/sjjd/202201/t20220117_1826479.html), truy cập ngày 1/3/202.

(5) The washington post, 2021, *What ‘Common Prosperity’ Means and Why Xi Wants It*, [https://www.washingtonpost.com/enterprise/what-common-prosperity-means-and-why-xi-wants-it/2021/09/05/02b146d2-0eb9-11ec-baca-86b144fc8a2d\\_story.html?utm\\_source=rss&utm\\_medium=referral&utm\\_campaign=wp\\_business](https://www.washingtonpost.com/enterprise/what-common-prosperity-means-and-why-xi-wants-it/2021/09/05/02b146d2-0eb9-11ec-baca-86b144fc8a2d_story.html?utm_source=rss&utm_medium=referral&utm_campaign=wp_business), truy cập ngày 31/12/2021.

(6) 求是网, 2021, 求是网评论员: 在高质量发展中促进共同富裕, [http://www.qstheory.cn/wp/2021-10/25/c\\_1127992934.htm](http://www.qstheory.cn/wp/2021-10/25/c_1127992934.htm), truy cập ngày 20/11/2021.

(7) 国家统计局, 2021, 《中国的全面小康》白皮书新闻发布会答记者问 [http://www.stats.gov.cn/tjsj/zxfb/202109/t20210929\\_1822623.html](http://www.stats.gov.cn/tjsj/zxfb/202109/t20210929_1822623.html), truy cập ngày 1/1/2022

(8) The washington post, 2021, tlđđ.

(9) Vnexpress.net, 2022, *Áp lực chia sẻ thịnh vượng đề năng doanh nghiệp Trung Quốc*, <https://vnexpress.net/ap-luc chia-se-thinh-vuong-de-nang-doanh-nghiep-trung-quoc-383928.html>, truy cập ngày 10/3/2022.

(10) The New York times, 2021, 简报: 习近平为何再提“共同富裕”; 塔利班宣布过渡政府成员, <https://www.nytimes.com/zh-hans/2021/09/07/world/asia/china-xi-common-prosperity.html>, ngày truy cập 11/11/2021.

(11) rfi.fr, 2021, 中国放宽生育政策 允许家庭拥有三胎, <https://www.rfi.fr/cn/>, truy cập ngày 10/6/2021

(12) npc.gov.cn, 2021, 人口与计划生育法修改: 为促进人口长期均衡发展提供 法治保障 [http://www.npc.gov.cn/npc/c30834/202109/5259bec14ce64d35aef60da4d4a1891a.shtml?fbclid=IwAR2PNfVJgrGwnyBoPf6-6K8\\_vWy0Hz-p8a-EMKpN7Bsdm4217PyKtEtJuTs](http://www.npc.gov.cn/npc/c30834/202109/5259bec14ce64d35aef60da4d4a1891a.shtml?fbclid=IwAR2PNfVJgrGwnyBoPf6-6K8_vWy0Hz-p8a-EMKpN7Bsdm4217PyKtEtJuTs)

(13) 国家统计局, 2022, tlđđ.

(14) 中华人民共和国国家发展和改革委员会, 2022, 数据概览: 2021 年人口相关数据, [https://www.ndrc.gov.cn/fggz/fgzy/jjsjgl/202201/t20220129\\_1314014.html?code=&state=123](https://www.ndrc.gov.cn/fggz/fgzy/jjsjgl/202201/t20220129_1314014.html?code=&state=123), truy cập ngày 5/2/2022.

(15) 马绍之, 2022, 2021 年中国经济十大变化 | 中国观察, <https://finance.sina.com.cn/china/gncj/2022-01-04/doc-ikyakumx8272848.shtml>, truy cập ngày 3/3/2022.

(16) The New York times, 2021, 中国实施“三孩”政策的真正原因, <https://cn.nytimes.com/opinion/20210608/china-three-child-policy>, truy cập ngày 6/6/2021.

(17) Thông tấn xã, 2021, *Dấu mốc chống dịch quan trọng tại Trung Quốc*, Tin thế giới, số 164, ngày 24/6/2021.

(18) bbc.com, 2021, *Covid-19: Trung Quốc kỷ luật lãnh đạo Tây An vì để dịch bùng phát* <https://www.bbc.com/vietnamese/world-59894212>, truy cập ngày 5/3/2022.

(19) Thông tấn xã, 2021, tlđđ.

(20) 中国政府网, 2022, tlđđ.

(21) Thông tấn xã, 2021, tlđđ

(22) The New York times, 2021, *Why China is the world's last 'zero COVID' holdout*, <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/why-china-is-the-worlds-last-zero-covid-holdout/articleshow/87340095.cms>, truy cập ngày 8/3/2022.